

College voor Toetsen en Examens

pagina 4: vanaf 2023 vervalt de brief als schrijfoopdracht bij het schriftelijk examen.

FRIESE TAAL EN CULTUUR VWO

VAKINFORMATIE STAATSEXAMEN 2022

Versie: 29 oktober 2021

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Inhoud

1	Algemene opmerkingen	4
2	Examenprogramma	4
3	Centraal examen	5
4	College-examen	5
4.1	Schriftelijk examen	5
4.2	Mondeling examen	5
5	Berekening eindcijfer	6
	Bijlage 1 Beschrijving examenstof	7
	Bijlage 2 Literaturoffsier	9
	Bijlage 3 Voorblad	11
	Bijlage 4 Keuzelijst	12

1 Algemene opmerkingen

- Een staatsexamen bestaat voor de meeste vakken uit een centraal examen (identiek aan dat van de reguliere scholen) en een college-examen.
- Het staatsexamen Friese taal en cultuur vwo bestaat uit een centraal examen (paragraaf 3) en een college-examen. Het college-examen heeft twee onderdelen: een schriftelijk examen (paragraaf 4.1) en een mondeling¹ examen (paragraaf 4.2).
- Je moet een literatuuurdossier op papier, in tweevoud, vóór 1 april 2022, opsturen naar DUO (zie Bijlage 4).
- Het examenprogramma voor Friese taal en cultuur is bij havo en vwo gelijkvormig. De teksten en vragen zijn aangepast aan het niveau.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Bekijk goed het document 'Toegestane hulpmiddelen' op de site van DUO. Je moet de hulpmiddelen zelf naar het examen meenemen.
- Vanaf 2023 vervalt de brief als schrijfoopdracht bij het schriftelijk examen.

2 Examenprogramma

Het examenprogramma is verdeeld in domeinen en subdomeinen. De beschrijving van de (sub)domeinen staat in [Bijlage 1](#).

In onderstaande tabel geven de kruisjes (x) aan in welk examen de (sub)domeinen getoetst kunnen worden.

Friese taal en literatuur vwo		centraal examen	college-examen	
			schriftelijk examen	mondeling examen
<i>domeinen</i>	<i>subdomeinen</i>			
leesvaardigheid		x		
mondellinget taalvaardigheid				x
schrijfvaardigheid			x	
literatuur				x
Friese taal en cultuur				x

¹ zie Filmpjes mondeling staatsexamen op de site van DUO onder staatsexamen vo, In het kort, College-examen

3 Centraal examen

Het centraal examen is een schriftelijk examen dat betrekking heeft op leesvaardigheid (zie [Bijlage 1](#)). De toetsing vindt plaats aan de hand van vragen en opdrachten bij een aantal teksten, waaronder een samenvattingsopdracht.

opdracht	vragen en opdrachten bij een aantal teksten
tijdsduur	150 minuten
cijfer	A

4 College-examen

4.1 Schriftelijk examen

Het schriftelijk examen betreft schrijfvaardigheid (zie [Bijlage 1](#)). Je krijgt één of meer schrijfopgave(n), die kan/kunnen bestaan uit een formele brief of e-mail en/of een informele brief of e-mail.

opdracht	schrijfoopdracht
tijdsduur	150 minuten
deelcijfer	a

4.2 Mondeling examen

Het mondeling examen betreft spreekvaardigheid, gespreksvaardigheid, literatuur en cultuur (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Het onderdeel luistervaardigheid wordt beoordeeld tijdens het gesprek.
Het onderdeel cultuur is verweven met alle onderdelen.

Het examen bestaat uit twee delen: een voordracht en de bespreking van literatuur. Het wordt in het Fries afgenomen.

Vorbereiding casus

Voorafgaand aan het mondeling examen krijg je 20 minuten tijd om je voor te bereiden aan de hand van een casus (een artikel en/of afbeelding) die je in het voorbereidingslokaal ontvangt.

Voordracht

Het examen start met jouw voordracht over de casus van ca. vijf minuten. Vervolgens stellen de examinatoren daar vragen over.

Bespreking literatuur

Jouw kennis van de literatuur wordt getoetst aan de hand van het opgestuurde literaturoffier. In de [Bijlage 2](#) staan de voorwaarden waaraan dit literaturoffier moet voldoen.

	voor aanvang van het mondeling examen	toetsing mondelinge taalvaardigheid	toetsing literatuur
opdracht	bestuderen van de casus in het voorbereidingslokaal	voordracht	bespreking literatuur
tijdsduur	20 minuten	ca. 20 minuten (waarvan ca. 5 minuten voordracht)	ca. 20 minuten
		totaal 40 minuten	
deelcijfer		b	c

5 Berekening eindcijfer

examenonderdeel	weging	cijfer per onderdeel (afgerond op één decimaal)	eindcijfer (afgerond op een geheel getal)
centraal examen	1	A	(A+B) gedeeld door 2
mondeling examen		B	
- deelcijfer a	0,3		
- deelcijfer b	0,4		
- deelcijfer c	0,3		

Bijlage 1 Beschrijving examenstof

Leesvaardigheid

Je kunt van in het Fries geschreven artikelen en verslagen:

- de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
- relaties tussen delen van een tekst aangeven;
- conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur;
- standpunten en argumenten herkennen en onderscheiden.

Mondelinge taalvaardigheid

Luistervaardigheid

Je kunt van een in het Fries gesproken betoog of uiteenzetting:

- de hoofdgedachte van de tekst of tekstgedeelten verwoorden;
- opvattingen en gevoelens van de spreker benoemen;
- standpunten en argumenten herkennen en onderscheiden;
- het beoogde publiek en het spreekdoel benoemen.

Spreekvaardigheid

Je kunt verworven informatie adequaat in het Fries presenteren met het oog op doel en publiek en daarbij standpunten en argumenten verwoorden.

Gespreksvaardigheid

Je kunt in een gesprek in het Fries adequaat:

- informatie vragen of verstrekken met het oog op doel, publiek en gespreksvorm;
- reageren op bijdragen van luisteraars of gespreksdeelnemers.

Schrijfvaardigheid

Je kunt adequaat in het Fries:

- schriftelijk informatie vragen en verstrekken;
- verworven informatie schriftelijk presenteren, rekening houdend met doel en publiek en daarbij standpunten en argumenten verwoorden of uitdrukking geven aan gevoelens;
- een verslag schrijven.

Literatuur

Literaire ontwikkeling

Je kunt beargumenteerd verslag uitbrengen van jouw leeservaringen met een aantal door jou geselecteerde literaire boeken. De boeken zijn oorspronkelijk geschreven in de Friese taal.

Literaire begrippen

Je kunt literaire tekstoorten herkennen en onderscheiden, en literaire begrippen hanteren bij de interpretatie van literaire teksten.

Literatuurgeschiedenis

Je kunt een overzicht geven van de hoofdlijnen van de Friese literatuurgeschiedenis en de gelezen literaire boeken plaatsen in historisch perspectief.

Friese taal en cultuur

Friese taal

Je kunt:

- hoofdlijnen aangeven van de historische ontwikkeling van de Friese taal;
- voorbeelden geven van taalverandering en interferenties;
- de hedendaagse positie van de Friese taal als minderheidstaal binnen de regionale, de Nederlandse en de Europese samenleving verwoorden;
- de rol en de maatschappelijke betekenis van de Friese taal in het openbare leven beschrijven;
- beargumenteerd verslag uitbrengen van jouw studie naar of ervaringen met een taalkundig verschijnsel in Friesland.

Friese cultuur

Je kunt:

- (door middel van voorbeelden) een overzicht geven van uiteenlopende Friese cultuuruitingen;
- beargumenteerd verslag uitbrengen van jouw ervaringen met enkele Friese cultuuruitingen.

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof staat:

- in de syllabus op examenblad.nl
- in de handreiking Fries op slo.nl

Bijlage 2 Literaturo dossier

SAMENSTELLEN LITERATURO DOSSIER

boeken met literair gehalte	zie de keuzelijst met geadviseerde boeken (Bijlage 4)	niet toegestaan zijn: scholieren- of studentenuitgaven
taal	volledige en oorspronkelijk Friestalige boeken	bewerkingen worden alleen geaccepteerd als het vertalingen betreft van een variant van het Fries naar hedendaags Fries
aantal	negen boeken	één titel per auteur
variatie in genres	niet meer dan twee boeken van hetzelfde genre	
verschillende periodes	uit verschillende letterkundige tijdperken, met minimaal drie boeken uit de periode vóór 1945	van middeleeuwse boeken moet worden aangegeven welke versie of bewerking is gebruikt

Op een lijst vermeld je per gelezen boek:

- de schrijver
- de titel
- het jaar van eerste publicatie
- het aantal bladzijden

De boeken dienen in chronologische volgorde te worden vermeld. Ga hierbij uit van het eerste jaar van publicatie.

Je maakt per gelezen boek een samenvatting van minimaal 10 tot maximaal 16 regels in het Nederlands of Fries.

Gebruik het voorblad (Bijlage 3) voor het noteren van jouw gegevens.

Neem voor jezelf de lijst en samenvattingen mee naar het examen.

OPSTUREN LITERATURO DOSSIER

Je stuurt **op papier in tweevoud** vóór 1 april 2022:

- het voorblad
- de lijst met gelezen boeken
- de samenvattingen van de boeken

naar:

DUO staatsexamens vo
Postbus 30158
9700 LK Groningen

Neem contact op met **DUO** als je na 3 weken nog geen ontvangstbevestiging hebt ontvangen.

Kandidaten die geen literatuu dossier hebben opgestuurd, worden voor dit vak niet opgeroepen voor het mondeling examen.

Bovenstaande regeling geldt alleen voor reguliere staatsexamenkandidaten. Kandidaten uit het vso sturen het literatuu dossier niet op, maar hebben het wel op school klaarliggen, uiterlijk op 1 april.

Je mag na het opsturen van het literatuu dossier één werk vervangen door een ander werk. Dit kan alleen op voorwaarde dat je de gewijzigde lijst met gelezen werken op de dag van het examen uiterlijk 9.30 uur **in tweevoud** inlevert bij het secretariaat. Wie geen gewijzigde lijsten inlevert, wordt geëxamineerd aan de hand van de lijst die vóór 1 april is opgestuurd.

Bijlage 3 Voorblad

Literaturoffissier

Friese taal en cultuur

staatsexamen vwo

(inzenden vóór 1 april 2022)

Persoonsgegevens

Voornaam en achternaam:.....

Examen Dienst (ED)-nummer:.....

Bijlage 4 Keuzelijst

De genoemde boeken in de boekenlijst hieronder zijn een garantie voor een lijst met een duidelijk voldoende literair gehalte en moet als een advieslijst gezien worden. Andere literaire boeken zijn ook acceptabel.

<u>Titel</u>	<u>Auteur</u>	<u>Niveau</u>
(VOOR 1945)		
Grûn en minsken	Reinder Broelsma	havo/vwo
De silveren rinkelbel	Waling Dykstra	havo/vwo
Paed oer 't hiem	Nyckle J. Haisma	havo/vwo
Paed nei eigen hoarnleger	Nyckle J. Haisma	havo/vwo
De wylde boerinne	Teatse Eeltsje Holtrop	havo/vwo
De sûnde fan Haitze Holwerda	Ulbe van Houten	havo/vwo
De froulju fan de fetweider	Douwe H. Kiestra	havo/vwo
De Hoara's fen Hastings	Simke Kloosterman	havo/vwo
It Jubeljier	Simke Kloosterman	havo/vwo
Hengist en Horsa	Simke Kloosterman	havo/vwo
(NA 1945)		
Ikarusblau	Greet Andringa	havo/vwo
It Portret	Wilco Berga	havo /vwo
Eilândochters	Wilco Berga	havo /vwo
Oxana, ferhaal fan in flechteling	Marga Claus	havo /vwo
Ik, Anna	Lida Dykstra	vwo
Skoaljonge	Hein Jaap Hilarides	vwo
De lêste trúk	Ferdinand de Jong	vwo
Griene Simmer	Bart Kingma	vwo
Paradys oan de baai	Douwe Kootstra	havo /vwo
It wurk fan 'e duvel	Durk van der Ploeg	havo /vwo

Minskebern	Margryt Poortstra	vwo
Nei de klap	Trinus Riemersma	havo/vwo
Swarte ingels	Willem Schoorstra	havo /vwo
De treastfûgel	Hylke Speerstra	vwo
In Jikse-libben	Janneke Spoelstra	vwo
Hearen fan Fryslan	Arjen Terpstra	havo /vwo

